

Jediný chov plemena askánske merino v celej Európskej únii je na Slovensku

Aj keď askánske merino nie je pôvodným slovenským plemenom, jeho chov má u nás dlhú tradíciu. Po roku 1989 nastali u nás pre merinské ovce ťažké časy, ktoré takmer viedli k ich zániku. Vďaka nadšenému chovateľovi z okresu Poltár – pánovi MVDr. Dušanovi Antalíkovi, sa na Slovensku podarilo uchovať jediné stádo askánskeho merina v rámci celej Európskej únie. Preto sú tieto ovce zapojené do programu podpory ohrozených plemien prostredníctvom PRV.

Zo Španielska cez Ukrajinu až na Slovensko

Merinské ovce patria do skupiny dlhochvostých plemien (majú viac ako 13 chvostových stavcov) a svoj pôvod odvodzujú od archara (*Ovis vignei*). Predkovia meriniek pochádzajú z Ázie, odkiaľ sa prostredníctvom antických Grékov dostali do oblasti Stredozemného mora. Vďaka maurskej kolonizácii Iberského polostrova sa dostávajú na územie Španielska, kde sa ich chov významne rozvíja. Španielske merinky stáli pri zrode mnohých plemien merinských oviec na celom svete (napr. rambouillet, austrálske merino a iné). Na Slovensku sa plemeno merino po prvýkrát objavilo v roku 1775, keď boli dovezené zvieratá španielskeho pôvodu na kráľovské veľkostatky v Holíči. Neskôr boli dovezené aj ovce francúzskeho plemena ram-

Stádo bahnič plemena askánske merino so svojim majiteľom.

bouillet, čím došlo k zlepšenie kvality vlny (Čumlivská a kol., 1962). Merinské ovce boli rajonizované predovšetkým do nížinných oblastí na západe, juhu a juhovýchode Slovenska. V bývalom Sovietskom zväze bolo vyšľachtených viacero merinských plemien. Spomenúť treba kaukazské, kazašské, altajské, azerbajdžanské horské, stavropoľské, no najmä askánske merino (Gábris a kol., 1971). Hlavnú zásluhu na vyšľachtení askánskeho merina mal akademik Ivanov, ktorý v oblasti Askanija Nova krížil miestne merinské bahnice s baranmi plemena rambouillet americkej proveniencie (Špaček a kol., 1987). Askanija Nova je obrovská biosférická rezervácia na juhu Ukrajiny v blízkosti Čierneho mora. Založil ju Fridrich Pfalz-Pfein v roku 1883. Na viac ako 11 000 hektároch pôvodnej stepi vznikli početné zariadenia na chov mnohých druhov zvierat, o.i.

koňa Przewalského, bizónov, antilop losích či už spomenutých merinských oviec. Plemeno bolo uznané v roku 1935 a z vtedajšieho Sovietskeho zväzu bolo vyvezené do viacerých krajín (Gyarmathy a Dúbravská, 1999). Na Slovensko sa askánske merinky (AM) dostali v roku 1969 a rozšírili sa v okresoch južného a východného Slovenska (Margetin a Bullová, 2004). Napríklad v roku 1983 bolo na Slovensku do kontroly úžitkovosti zapojených 3 039 bahnič tohto plemena. Ich priemerná striž potnej vlny bola na úrovni 6,76 kg (Ochodnický a kol., 1986).

Plemeno vyniká najmä produkciou vlny

Askánske merino patrí do skupiny jemnovlnových plemien. Ide o jednostrížné plemeno mäsovo-vlnového typu, väčšieho telesného

MVDr. Antalík so svojimi zverencami.

Čistokrvná bahnica.

rámca, s dobrým osvalením. Typickým znakom sú kožné záhyby (1 až 2) na krku. Na ostatných častiach tela sa záhyby vyskytujú menej často. Barany sú rohaté, bahnice obvykle bezrohé. Rúno je pravé (zložené z vlnovlasov), husté a uzavreté. Vlna dosahuje dĺžku 7-9 cm. Sortiment sa pohybuje v rozmedzí AA/A až A/B (22,5 až 27 μ m). Výťažnosť vlny (rendement) je na úrovni 44-46 %. Charakteristický je dokonalý obrast tela. Končatiny sú pokryté vlnou až po sponky, hlava môže byť obrastená až po mulec. Ročná produkcia potnej vlny sa pohybuje pri bahniciach na úrovni 6-8 kg, pri plemených baranoch 10-12 kg. Bahnice dosahujú živú hmotnosť 55-60 kg, plemené barany 80-90 kg. Plemený štandard vyžaduje plodnosť na obahnenú bahnicu na úrovni 120 % (chovný cieľ 140 %). Jahničky by mali dosahovať denné prírastky živej hmotnosti nad 0,230 kg; baránky 0,250 kg a viac.

Baran plemena AM drží svetový rekord v produkcii potnej vlny. Jeho hodnota je 30,6 kg. Samotný baran mal živú hmotnosť 183 kg (Margetín a Bullová, 2004).

Na Slovensku v súčasnosti jediný chovateľ

Najlepším obdobím pre chov askánskeho merina u nás boli 70. až 80. roky minulého storočia. Po roku 1989 dochádza k poklesu počtu oviec aj chovateľov. V tabuľke 1 sa nachádza prehľad počtu bahníc a chovateľov zapojených do kontroly úžitkovosti za roky 2001-2016. V roku 2001 sa na Slovensku chovalo celkovo 810 bahníc u troch chovateľov (PD Kalinovčan Kalinovo, Agromold, a. s., Moldava nad Bodvou a PD Kapušany). O rok neskôr bol ukončený chov v Kapušanoch a do roku 2007 pokračovali v jeho chove už len dva podniky. V tomto roku skončili s jeho chovom aj v Kalinove. Spoločnosť z Moldavy nad Bodovou ukončila chov oviec plemena AM v roku 2010. Tu by sa mohlo zdať, že zvieratá tohto plemena zo Slovenska nadobro zmizli. Lenže dlhoročný hlavný zooteknik PD Kalinovčan Kalinovo – MVDr. Dušan Antalík, nedopustil, aby sa kvalitný genofond, ktorý dlhé roky aktívne šľachtiteľ, úplne vytratil. Po svojom odchode do dôchodku začal spolu so synom budovať malú rodinnú farmu v obci

Tabuľka č.1: Počet bahníc plemena askánske merino zapojených do kontroly úžitkovosti.

Rok	Počet bahníc	Počet chovateľov	Rok	Počet bahníc	Počet chovateľov
2001	810	3	2009	589	2
2002	685	2	2010	11	1
2003	624	2	2011	17	1
2004	764	2	2012	24	1
2005	737	2	2013	26	1
2006	817	2	2014	24	1
2007	428	1	2015	27	1
2008	418	1	2016	31	1

Zdroj: ročenky Plemenárskych služieb SR, š.p.

Veľká Ves, základom ktorej sa stal chov askánskeho merina. Pán Antalík choval merinky už predtým. Od roku 1972 sa pri jeho dome páso niekoľko oviec (najmä škopov). Z predaja ich vlny si rodina prilapšovala k svojim príjmom. V roku 2009 zapojil stádo do kontroly úžitkovosti a postupne získal štatút šľachtiteľského chovu. Aktuálne má na svojej farme 45 čistokrvných bahníc. Okrem nich aj krížanky s mäsovými plemenami či plemenom lacaune. Bahnice sú dokonca dojené, a to ručne, pričom priemerná produkcia mlieka sa pohybuje medzi 0,5 až 0,7 kg na bahnicu a deň. Pán Antalík venuje veľkú pozornosť vlnovej úžitkovosti. Od jednej bahnice vyžaduje minimálnu striž na úrovni 7 kg. Vlnu merinských oviec predáva za

lepšiu cenu (1 až 1,1 €/kg). Dôraz kladie aj na plodnosť bahníc, pretože predaj jahniat tvorí významnú zložku príjmov rodinnej farmy. V roku 2016 dosiahol v stáde veľmi dobrú plodnosť na obahnenú bahnicu (151,7 %). Ovce sa v lete pasú v oplôtkoch v blízkosti farmy a v zime sú ustajnené v ovčine, kde prebieha aj bahnenie. MVDr. Antalík si vysoko cení pokojný temperament oviec, ktorý zjednodušuje manipuláciu so zvieratami. Nakoľko je jediným chovateľom tohto plemena nielen na Slovensku, ale v celej EÚ, vznikol problém, ako osviežiť „krv“ vo svojom stáde. K dispozícii boli totiž len plemené barany línie Adres, ktoré boli príbuzné prakticky so všetkými bahniciami. Pán Antalík sa v roku 2016 rozhodol pre nákup nových plemenníkov priamo z chovu Askanija Nova na Ukrajine. Dovozy bol sťažovaný prísnyimi veterinárnymi podmienkami. Po peripetiách pri prevoze na Slovensko sa nakoniec podarilo doviezť dva nové nepríbuzné barany línií Filok a Antalík. V tomto roku predviedli na nákupný trh v Pstruši 3 plemené barany línie Adres, z ktorých jeden si našiel nového majiteľa priamo na trhu (putoval do okresu Košice okolie). Pán Antalík plánuje počty askánskych meriniek ešte zvýšiť. Do ďalších rokov mu prajeme pevné zdravie a veľa chovateľských úspechov.

Mladé baránky pripravované na budúcoročný nákupný trh.

Ing. Ivan Pavlík, PhD.¹
Ing. Ján Tomka, PhD.¹
doc. RNDr. Milan Margetín, PhD.^{1,2}
¹NPPC-VÚŽV Nitra
²SPU v Nitre

Snímky: Ing. Ján Tomka, PhD.

Typický predstaviteľ plemena, baran línie ADRES.

Plemenníky nových línií ANTALÍK a FILOK dovezené z Ukrajiny.